

Fra kompetansesentre til «konkurransesentre»?

Tidende nr. 7, 2014 er det mye stoff om kompetansesentre. En artikkel omhandler kompetansesenteret i Bergen med det lange navnet Tannhelsetjenestens kompetansesenter vest, avdeling Hordaland som er i en «oppbygningsfase med forskning, rådgivning og veiledning» og skal åpnes offisielt i løpet av et års tid. Men klinikken der alle spesialiteter er representert, er allerede i funksjon med 40 ansatte foreløpig. Den holder til i samme bygg som Institutt for klinisk odontologi der utdanningen av tannleger foregår.

I en annen artikkel kan vi lese om Tannhelsetjenestens kompetansesenter for Midt-Norge som er under utvikling og skal flytte inn i nye lokaler i løpet av høsten. Rekruttering av personell pågår, og direktøren håper å ha alle spesialiteter på plass i løpet av neste år.

Jeg har lest tilsvarende reportasjer om regionale kompetansesentre i *Tidende* tidligere uten at jeg har følt behov for å skrive et leserinnlegg om temaet. Det som har gitt meg lyst til å kommentere denne gang, er ikke først og fremst disse artiklene, men en reportasje fra Samfunnsodontologisk Forum der direktør Kjell Røynesdal (HOD) holdt foredrag om tannhelsetjenestens fremtid med tittelen «Kommunereform og/eller ny tannhelsetjenestelov – hva nå?». I foredraget kom han også inn på kompetansesentre, for vi kan lese følgende: «Litt på siden av dette benyttet Kjell Røynesdal også anledningen til å rette et kraftig spark mot dem som etter hans mening motarbeider Tannhelsetjenestens kompetansesentre. Etter hans mening er det ikke hensiktsmessig å se på forholdene mellom universitet og kompetansesenter som en kamp om ressursene, men heller som en mulighet til å få til et samlet kunnskaps- og kvalitetsløft i hele tannhelsetjenesten.»

Kompetansesentre har også vært tema for lederartikkelen i de to siste numrene av OTF-nytt. Styreleder i Oslo

Tannlegeforening, Kjetil Strøm, har sin arbeidsplass som dobbelkompetansekandidat på Institutt for klinisk odontologi (IKO) i Geitmyrsveien, og han ser med bekymring på planene om opprettelse av en stor klinikk for Tannhelsetjenestens kompetansesenter Øst (TKØ) i Oslo hvor det blant annet skal foregå desentralisert spesialistutdanning. Strøm er skuffet over at hans forrige leder ikke har ført til en debatt rundt etableringen av en egen klinikk for TKØ, men han er glad for at han har bidratt til at «informasjon om hva som skjer med TKØ (er) kommet ut til våre medlemmer og til de ansvarlige i tannhelsetjenesten».

Ideen om å etablere odontologiske kompetansesentre utenfor de daværende fakultetsbyene, Bergen og Oslo, kom trolig fra Sverige der de i mange år hadde hatt slike sentre. På NTFs landsmøte i 1986 var dette tema for en paneldebatt der Anders Hugoson, leder for Odontologiska Institutionen i Jönköping, var en sentral deltaker som kunne orientere om virksomheten der. Andre deltakere var dekan ved fakultetet i Bergen, Ole Gilhuus-Moe, fylkestannlege i Troms, Finn Bye, generalsekretær i NTF, Arne Sollund og rådgiver i Helsedirektoratet Paul Christoffersen. Debatten ble ledet av NTFs president, Ingeborg Jacobsen, som var professor ved Oslo-fakultetet.

Alle var enige om at faglige sentre, med tilbud om etterutdanning, rådgivning, spesialistbehandling og forskning, kunne bli en vitamininnsprøytning for tannhelsetjenesten og trolig gjøre det mer attraktivt for tannleger å jobbe i distriktene. Fylkestannlegen i Troms pekte naturlig nok på landsdelens behov for kompetanse, og overskriften i *NTFs Tidende* ble «Nord-Norge peker seg ut». Det er interessant å legge merke til at Helsedirektoratets representant var noe nølende til ideen fordi han var redd en satsing på slike

sentre kunne medføre en nedprioritering av det forebyggende arbeidet forankret i tannhelsetjenesteloven, og han advarte også mot for stor spesialisttettethet.

Så gikk årene, og odontologiske kompetansesentre, først og fremst i Nord-Norge, var gjenstand for flere utredninger. De som er interessert i detaljer, kan finne en relativt utførlig beskrivelse i NTFs 125-årsberetning *Fra tannlegekunst til helseprofesjon*. Mitt inntrykk er at det i disse utredningene var enighet om at formålet var å øke tilgjengeligheten av tannhelsetjenester, herunder spesialisttjenester i landsdelen og bidra til økt rekruttering og stabilitet i Den offentlige tannhelsetjenesten. Desentralisert spesialistutdanning var aldri noe tema, så vidt meg bekjent, før vi i 1995 fikk en innstilling om *Fagsenter for odontologi i Nord-Norge*. Der står det blant annet følgende: «I samarbeid med de odontologiske fakultetene etableres videreutdanningstilbud slik at deler av videreutdanning i odontologisk spesialitet kan gjennomføres i Tromsø.» Fakultetene i Bergen og Oslo samt NTF ble invitert til å komme med innspill, og svarene ble vedlagt innstillingen. Alle uttalte seg positivt til opprettelse og hadde forståelse for behovet for å rekruttere spesialister til landsdelen, men pekte på problemer når det gjelder desentralisert spesialistutdanning fordi det i henhold til EØS-avtalen stilles krav om at slik utdanning må foregå innenfor et akademisk miljø.

Det skulle ta flere år før det ble noe kompetansesenter i Tromsø, men i 2003 ble Tannhelsetjenestens kompetansesenter for Nord-Norge (TkNN) etablert. Og da ble også en treårig desentralisert spesialistutdanning i samarbeid med Avd. for kjeveortopedi ved Universitetet i Oslo (UiO) startet. Senere har TkNN flyttet inn i lokaler samlokalisert med tannlegeutdanningen i Tromsø, som ble etablert i 2004, og spesialistutdanningen

gen er selvhjulpen og trenger ikke bistand fra et annet «akademisk miljø».

I løpet av 2000-tallet er det etablert, eller under etablering, regionale odontologiske kompetansesenter i alle helse-regioner, men det har vist seg vanskelig å få i stand desentralisert spesialistutdanning ved kompetansesentrene. Så vidt jeg vet er det bare Avd. for kjeve-ortopedi, UiO, som har deltatt i et slikt samarbeid. i tillegg til Tromsø har det vært arrangert utdanning i Skien (Helseregion Sør) og i Trondheim (Helseregion Midt-Norge), men fortsatt er desentralisert spesialistutdanning en viktig oppgave for sentrene ifølge målbeskrivelsen på deres nettsteder.

Siden TKØ og etableringen av en stor klinikk i Oslo har provosert styrelederen i OTF, har jeg lyst til å referere dette senterets målformulering:

Saksopplysning. Redaksjonen gjør oppmerksom på at fylkestinget i Akershus fylkeskommune (AFK) den 22.09.14 vedtok å avslutte samarbeidet med Tannhelsetjenestens kompetansesenter øst (TKØ). AFK vil i stedet samarbeide med Tannhelsetjenesten i Oslo om spesialisttjenester innen barnetannpleie.

Formålet med TKØ er å utvikle et regionalt odontologisk kompetansesenter som skal:

- sikre tilgjengelighet til spesialist-tannhelsetjenester og være henvisningsinstans
- drive rådgivning overfor en samlet tannhelsetjeneste og befolkningen i regionen
- drive desentralisert spesialistutdanning av tannleger
- bidra til forskning og faglig utvikling i tannhelsetjenesten
- bidra til rekruttering og stabilisering av tannhelsepersonell i regionen
- drive etterutdanning av tannhelsepersonell

Og senteret skal være lokalisert i Oslo.

Etter det jeg kan forstå, ligger det i høyeste grad an til en konkurransesituasjon både overfor fakultetet som utdanner tannleger og tannpleiere og driver forskning, overfor NTF som er den viktigste aktøren når det gjelder etterutdanning av tannleger og øvrig

tannhelsepersonell og overfor privatpraktiserende spesialister i regionen. Dessuten virker det underlig at senteret skal bidra til rekruttering og stabilisering av tannhelsepersonell i en region der det mange steder allerede er for mange tannleger. Vi finner kanskje kommuner i Hedmark og Oppland som har problemer, men da burde kompetansesenteret heller vært lagt til Lillehammer.

Rekruttering av kompetente lærere er også en utfordring for tannlegeutdanningene både i Bergen, Oslo og i Tromsø, og da er det ikke enkelt med en universitetsøkonomi på sparebluss mens kompetansesentrene tydeligvis kan tilby lønn som ligger skyhøyt over det statlige regulativet.

Jeg mener at mitt spørsmål i overskriften kan besvares med ja og håper at det er mulighet for å få til en konstruktiv dialog mellom berørte parter og Helse- og omsorgsdepartementet.

Reidun Stenvik